

RAZNO

15. Abram Lučka: Gibljivost in stiki prebivalcev v vasi Boršt in Zabrežec pri Trstu. P. Tipkopolis. 22 str., priloge.
16. Hegeduš Boris: O duhovni kulturi prekmurskih Slovencev. D. Tipkopolis. 83 str.
17. Knific Vladimir: Varstvo etnoloških nepremičnih spomenikov. D. Tipkopolis. 31 str., priloge.
18. Lamut Branimir: Substratne prvine materialne kulture na ozemlju Slovenije, jadranske obale in dinarskega gorstva. S. Tipkopolis. 26 str.
19. Miklavčič Inga: Etnološko delo na zavodu za spomeniško varstvo. S. Tipkopolis. 30 str.
20. Petek Tone: Način življenja v Podvolovlju nekoč in danes. (Poskus monografije). D. Tipkopolis. 126 str.
21. Počkar Ivanka: Vpliv demografskih, socialnih in gospodarskih činiteljev na gibanje prebivalcev in prometno transportne razmere v Planini pod Golico. D. Tipkopolis. 112 str., priloge.
22. Vuk Vili: Kulturne spremembe v obmestju. Etnologija vasi Miklavž na Dravskem polju. D. Tipkopolis. 87 str.

Duša Krnel – Umek

poročila, novice

ZASILNA BIVALIŠČA NA TOLMINSKEM IN GORIŠKEM PO MAJSKEM POTRESU 1976

Po potresu, 6. maja 1976, so okolico krajev v tolminski in novogoriški občini obdala naselja začasnih bivališč, ki so jih v strahu pred novimi potresnimi sunki postavili prebivalci sami, ali krajevne skupnosti s širšo družbeno pomočjo. Po novih potresnih sunkih sredi septembra istega leta so nekateri prebivalci huje poškodovanih naselij še vedno živeli v stanovanjskih prikolicah. Za prvimi, zasilnimi bivališči, ki so predmet naše obravnave pa počasi izginjajo sledovi.

Gre za tisto „gradbeno“ dejavnost po potresu, ki je znala z uporabo najpreprostejšega priročnega gradiva in z domiselnostjo dajati zasilno zavetje za krajši čas. V teh improviziranih zakloniščih, prenočiščih gledamo problematiko ljudske kulture, ki spada v širše etnološko preučevanje začasnih bivališč, doslej obravnavane v okviru pastirske, gozdarske, lovske in ribiške kulture.

V tipološki razvrstitvi pregledanih zasilnih bivališč postavljamo na prvo mesto nočevanja med stanovanjskimi predmeti, ki so bila v paniki prinesena na prosto. To so preprosta ležišča na zemlji, odeje, prtljaga, torbe, dežniki, stoli, kmalu pa že polivinilne ponjave, ki jih zlasti v vinogradniških krajih ne manjka. Po prvem potresnem dnevu pa se je razmišljanje o trdnem zasilnem bivališču kazalo v dveh oblikah.

Prizadeti so uredili bivališča v varnejših prostorih, kot so: vozila, garaže, delavnice, tople grede, kuruzniki, lope in salonitne cevi ali pa so zgradili preprosta bivališča (zavetišča) po lastni zamisli z uporabo priročnih materialov, kot so: les, polivinil, pločevina, salonit, platno.

Zlasti druga omenjena vrsta „ljudske arhitekture“ kaže, da so tudi v težkih trenutkih, ki jih prinese

katastrofa, ljudje sposobni ustvarjalno delovati. Posežejo v zakladnico lastnih idej ali pa se spomnijo že pozabljenega znanja (npr. vojaških, lovskih ali taborniških veščin). Beli polivinili, ki so pokrili tolminsko in del novogoriške občine, so se v kratkem po potresu zanimivo, impresivno vključili v pokrajino in jo za kratek čas popolnoma spremenili. Funkcionalne prozorne (transparentne) gradnje se na čuden način ujemajo s pokrajino v nenavadni estetiki. Druga stran ljudske gradbene ustvarjalnosti po potresu pa je gotovo njeno univerzalno izhodišče: V podobnih razmerah bi povsod po svetu prišlo do podobnih rešitev. Najpreprostejša tolminska zavetišča spominjajo na primer (po obliki, ne po gradivu) na vremenska zaklonišča neevropskih ljudstev. Znano je, da so po ljubljanskem katastrofalnem potresu leta 1895 potresniki spali v kadeh, podobno kot letos naši Kambrežani v salonitnih ceveh. Tudi na Kitajskem so si nekateri po avgustovskih potresih poiskali začasno zavetje v velikih ceveh, kot pripovedujejo agencijska poročila.

V celoti se zasilna bivališča, ki smo jih srečevali na Tolminskem in Goriškem, po domiselnosti in po gradivu, iz katerih so sestavljena, razlikujejo med seboj. Na njihovo obliko in razsežnost pa vpliva tudi stopnja potresne ogroženosti. Na huje poškodovanih področjih, na primer v Breginjskem kotu, so zasilna bivališča natančneje, trdnije izdelana, njihova oprema je večja, preseljeno je celo stanovanje s kuhinjo vred. Na perifernih potresnih področjih so služila zasilna bivališča večinoma le za spanje. Večja začasnost je vplivala na večjo stopnjo improvizacije.

Mesec dni po majskem potresu je Goriški muzej iz Nove Gorice pripravil razstavo o zasilnih popotresnih bivališčih. Namen razstave je bil, da se ohrani spomin na potres z dokumentiranjem domislenega in ustvarjalnega premagovanja potresnih posledic. Začasna bivališča po potresu nam kažejo, da iz širše dimenzije naravne nesreče izstopa stalna ljudska ustvarjalnost, ki je najboljše zagotovilo za obnovo potresnih območij.

Naško Križnar

SREČANJE ZGODOVINARJEV, GEOGRAFOV, ARHEOLOGOV IN ETNOLOGOV OB ODKRITJU SPO-MENIKA SIMONU RUTARJU V TOLMINU (9.—10. oktober 1976)

V počastitev spomina našega zaslužnega zgodovinarja in geografa Simona Rutarja je Goriški muzej ob 125-letnici njegovega rojstva sklenil odkriti v Tolminu Rutarjev doprni kip. Ob tej priliki je bilo organizirano tudi dvodnevno srečanje, na katerem je bilo — s stališča zgodovinarjev, geografov, arheologov in etnologov ocenjeno Rutarjevo mnogostransko delovanje.

Simon Rutar se je rodil 1. 1851 v Krnu pri Tominu. Študiral je na filozofski fakulteti v Gradcu, kjer so bili med njegovimi učitelji Josip Weiss, Franc Krones, geograf Anton Wolf. Zanimanje za etnologijo se je v njem vzbudilo predvsem pod vplivom slavista Gregorje Kreke in Davorina Trstenjaka, ki se je veliko ukvarjal z jezikoslovjem in je bil zagovornik raznih utopičnih teorij (skušal je npr. odkriti sledove Slovanov že v keltski dobi). Diplomiral je leta 1877 iz zgodovine in zemljepisa kot glavnih in iz nemščine kot stranskega predmeta. Nato je postal profesor na gimnaziji v Gorici. Kasneje je služboval tudi v Kotoru in Splitu, zato je nekaj njegovih del posvečenih zgodovini Dalmacije. Umril je tragične smrti v Ljubljani dne 3. maja 1903.

Profesor Simon Rutar je kljub kratkemu življenju opravil obsežno in pomembno delo. Poleg samostojnih monografij (prva Rutarjeva knjiga je bila obsežna Zgodovina Tolminskega) je pisal v razne časopise in revije, domače in tuje, v slovenskem, srbohrvaškem, nemškem in italijanskem jeziku. Soustvarjal je slovensko